

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ-ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1994 • ΤΕΥΧΟΣ 10 • ΔΡΧ. 10

- Πολλές περιοχές της χώρας μας και του εξωτερικού πλήττονται από καταστροφικές πλημμύρες. Φυσικά αίτια αλλά και καθαρώς ανθρώπινες ενέργειες τις προκαλούν (σελ.1).

- Συνάντηση εργασίας για την κατάρτιση σε θέματα συνετής διαχείρισης υγροτόπων (σελ. 2).

- Κυκλοφόρησαν δύο νέες εκδόσεις του ΕΚΒΥ: η Απογραφή των Ελληνικών Υγροτόπων και ο Κατάλογος των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων της Ελλάδας, Χωρών της Ευρώπης και της Λεκάνης της Μεσογείου (σελ.3).

- Ιστορική η απόφαση του Πρωτοδικείου Γιαννιτσών για την Αραβησσό. Καιρός να επουλωθούν τα τραύματα και να βγουν χρήσιμα συμπεράσματα (σελ. 4).

- Δέλτα του Πηνειού: μεγάλα συμφέροντα ολίγων απειλούν να καταληστεύσουν ό,τι ανήκει στο κοινωνικό σύνολο και να αφανίσουν ζωές (σελ. 5).

- Παρουσίαση της Οικολογικής Κίνησης Λαμίας (σελ. 6).

- Η ανάγκη δημιουργίας ενός δικτύου συνεργασίας των περιβαλλοντικών οργανώσεων επισημάνθηκε στην 5η Πανελλήνια Συνάντησή τους (σελ.6).

- Ένας αξιωματούχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σημαντική προσφορά στην ελληνική φύση, αλλάζει αντικείμενο εργασίας (σελ. 7).

- Νέα από το πρόγραμμα Medwet (σελ.7).

- Αποψιλωτικές και επιλογικές υλοτομίες. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα, υποστηρικτές και αντιτιθέμενοι κάθε συστήματος (σελ.8).

Αποτελέσματα παλιότερης πλημμύρας στο Καταστάρι Ζακύνθου. Φωτ.: Νίκος Λυκούρεσης

Τις τελευταίες εβδομάδες πολλές περιοχές επλήγησαν από καταστροφικές πλημμύρες ιδίως η Ρόδος, η Αθήνα και χωριά του Νομού Καρδίτσας. Οικονομικές ζημιές, ταλαιπωρία και το χειρότερο απ' όλα, θάνατοι ανθρώπων. Πλήρης ήταν η κάλυψη από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με συχνό το σύνθημα "Η ΦΥΣΗ ΕΚΔΙΚΕΙΤΑΙ", που για πρώτη φορά πήρε δημοσιότητα. Πλημμύρες όμως δεν συμβαίνουν μόνο στη χώρα μας. Σε πολλές περιοχές της Ευρώπης (Βόρεια Ιταλία, Νότια Γαλλία, Γερμανία κ.λπ.) εκδηλώνονται συχνά πλημμύρες, ενώ σε ορισμένες περιοχές της Βόρειας Αμερικής και της Ασίας οι πλημμύρες αναμένονται κάθε έτος.

Η πρώτη αιτία τους είναι το ύψος και η ραγδιότητα των βροχοπτώσεων καθώς και η αδυναμία παροχέτευσης του φυσικού ή του τεχνητού αποχετευτικού συστήματος πέραν ενός ορισμένου ύψους παροχής νερού. Οι συνέπειες των πλημμυρών μπορούν, μέχρις ενός ορίου, να αποτραπούν ή να μετριασθούν.

Πέραν όμως από το ύψος και τη ραγδιότητα των βροχοπτώσεων υπάρχουν και άλλα αίτια που προκαλούν τις πλημμύρες και τα οποία οφείλονται σε καθαρώς ανθρώπινες ενέργειες. Στην περίπτωση της Ρόδου, εκτός από τη ραγδιότητα της βροχής, βασική αιτία των πλημμυρών ήταν η καταστροφή του δάσους και γενικότερα της φυτικής βλάστησης από πυρκαγιά. Το δάσος λειτουργεί, με την κομοστέγη του, την παρεδαφιαία βλάστηση, τους κορμούς των δένδρων, τη φυλλάδα (στρωμένη) και κυρίως με το ισχυρό πορώδες σύστημα του εδάφους του, ως ρυθμιστής της απορροής και ως ρυθμιστική "δεξαμενή", αποτρέποντας σε μεγάλο βαθμό τις πλημμύρες. Ο συντελεστής απορροής από μια δασωμένη επιφάνεια ανέρχεται, ανάλογα με το είδος των δένδρων και τη δομή του δάσους, σε 5-20%. Το υπόλοιπο συγκρατείται από την κομοστέγη (30-40%) ή διηθείται μέσα στο έδαφος. Μετά την πυρκαγιά, όχι μόνο χάνεται το προστατευτικό κάλυμα αλλά δημιουργείται, λίγο κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, ένα υδρόφοβο στρώμα πάχους 1-2 cm το οποίο εμποδίζει τη διήθηση του νερού μέσα στο έδαφος. Με αυτόν τον τρόπο αυξάνεται σοβαρά ο συντελεστής επιφανειακής απορροής. Το νερό δεν απορρέει μόνο επιφανειακά αλλά σε κεκλιμένα εδάφη αποκτά μεγάλη ταχύτητα και δύναμη με αποτέλεσμα την ισχυρή διάβρωση του δασικού εδάφους και τις καταστροφικές πλημμύρες (Θάσος, Καβάλα, Ρόδος, Χαλκιδική, Σάμος, Μυτιλήνη, κ.λπ.).

Στην Αθήνα τα αίτια των πλημμυρών είναι διαφορετικά. Έχει αποδειχθεί με μετρήσεις αρκετών δεκαετιών ότι το ύψος των βροχοπτώσεων αυξάνει, σε σχέση με την ύπαιθρο, κατά 15-20% στις μεγαλύτερες. Ανάλογα αυξάνει επίσης η συχνότητα των καταιγίδων δηλαδή η ραγδιότητα των βροχών. Ο συντελεστής απορροής στις "τσιμεντοπόλεις" όπως η Αθήνα ανέρχεται σε 90% ίσως και

Συνεχίζεται στη σελίδα 2

Μέσα στο πλαίσιο του υποπρογράμματος κατάρτισης του προγράμματος MedWet για την προστασία των υγροτόπων της Μεσογείου, το ΕΚΒΥ διοργάνωσε στις 7.11.94 συνάντηση εργασίας, με σκοπό τη διαμόρφωση προτάσεων για ένα συνολικό χειρισμό θεμάτων κατάρτισης σχετικά με τη συνετή διαχείριση υγροτόπων στη χώρα μας. Στη συνάντηση συμμετείχαν η κα Δήμητρα Σπάλα και η κα. Σταυρούλα Σπυροπούλου από το Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος της Δ/σης Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ, ο κ. Γ. Παπαβασιλείου και ο κ. Α. Μπαλλάς από το Τμήμα Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Προσωπικού της Δ/σης Γεωργικών Εφαρμογών & Ερευνας του Υπ. Γεωργίας, ο κ. Γ. Χανδρινός του Τμήματος Θήρας της Δ/σης Αισθητικών Δασών, Δρυμών & Θήρας του Υπ. Γεωργίας, η κα. Μαρία Βασιλείου από το Τμήμα IV της Δ/σης Υδατοκαλλιεργειών & Εσωτερικών Υδάτων του Υπ. Γεωργίας, ο κ. Α. Πανώρας από το Ινστιτούτο Εγγείων Βελτιώσεων, η κα Αλίκη Σκλήρη από τη Δ/ση Υδατικού Δυναμικού & Λοιπών Φυσικών Πόρων του Υπ. Βιομηχανίας, Ενέργειας & Τεχνολογίας, οι κυρίες Μαρία Γανίδου, Παναγιώτα Μπράκη, Ζωή Μπουζούδη από το Τμήμα Προστασίας Περιβάλλοντος του Υπ. Μακεδονίας-Θράκης, ο κ. Ε. Παππάς από την Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, ο κ. Δ. Καραμούζης, αναπληρωτής καθηγητής στον Τομέα Εγγείων Βελτιώσεων, Εδαφολογίας και Γεωργικής Μηχανικής του Τμ. Γεωπονίας του Α.Π.Θ., η κα Αγγελική Καλλία η οποία εργάζεται στις Βρυξέλλες και είναι σύμβουλος του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, η κα Αλέξια Νικηφοράκη, από το Γραφείο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης (DGXI-Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας), η κα Χρυσούλα Αθανασίου από το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση-Ελλάς και η κα Χαρά Βαρσάμη από την Εταιρία Ανάπτυξης Αμβρακικού και, φυσικά, το προσωπικό του ΕΚΒΥ. Την εισήγηση από πλευράς του ΕΚΒΥ, έκανε η κα Μαρία Αναγνωστοπούλου, υπεύθυνη του υποπρογράμματος κατάρτισης του MedWet, για το ΕΚΒΥ. Συντονίστρια της συζήτησης ήταν η κα Δέσποινα Βώκου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Οικολογίας του Α.Π.Θ.

Στη συνάντηση συζητήθηκαν πολλά ερωτήματα τα οποία είχαν τεθεί στους συμμετέχοντες εκ των προτέρων μαζί με το σχετικό κείμενο εργασίας του ΕΚΒΥ. Τα ερωτήματα αφορούσαν στην πολιτική και τις πρακτικές της κατάρτισης σε θέματα συνετής διαχείρισης των υγροτόπων. Αρχικά συζητήθηκε και αξιολογήθηκε αν η υπάρχουσα κατάσταση στην κατάρτιση επαρκεί για τις διαρκώς αυξανόμενες ευθύνες της χώρας μας για α-

Από τη συνάντηση εργασίας. Φωτ.: Μάνος Κουτράκης/Αρχείο ΕΚΒΥ

ειφορική και ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων της. Συζητήθηκε επίσης η πείρα κατάρτισης σε κάθε επιμέρους χώρο, οι υπάρχουσες ανάγκες για κατάρτιση, αλλά και οι δυνατότητες που παρέχει η υφιστάμενη υποδομή και το ανθρώπινο δυναμικό για την πραγματοποίηση της αναγκαίας κατάρτισης μελλοντικά. Δηλώθηκε η επιθυμία του ΕΚΒΥ να αναλάβει στο μέλλον δράσεις κατάρτισης, με σκοπό να συμβάλει με οργανωμένο, συστηματικό και αποτελεσματικό τρόπο στην αντιμετώπιση των αναγκών για κατάρτιση σε θέματα συνετής διαχείρισης υγροτόπων (αλλά και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος). Πάνω σε αυτή τη βάση συζητήθηκαν οι διαθέσιμες των διαφόρων χώρων που εκπροσωπήθηκαν στη συνάντηση, για συνεργασία με το ΕΚΒΥ στον σχεδιασμό και την εφαρμογή σχετικής κατάρτισης.

Ο προβληματισμός υπήρξε έντονος και θετικός και διατυπώθηκαν πολλές απόψεις. Στο στάδιο αυτό, το σύνολο των απόψεων που ακούστηκαν υφίσταται επεξεργασία και γίνονται επαφές με επιμέρους χώρους, ώστε να διερευνηθούν οι τρόποι πραγματοποίησης κάποιων από τις ιδέες που παρουσιάστηκαν. Σε ένα αρχικό στάδιο και έως τα μέσα του 1996, υπάρχει η δυνατότητα υποστήριξης εκ μέρους του προγράμματος MedWet των δράσεων κατάρτισης τις οποίες, το ΕΚΒΥ θα διοργανώσει μόνο του ή σε συνεργασία με άλλους φορείς.

ΟΙ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΤΙΣ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ

Συνεχίζεται από τη σελίδα 1

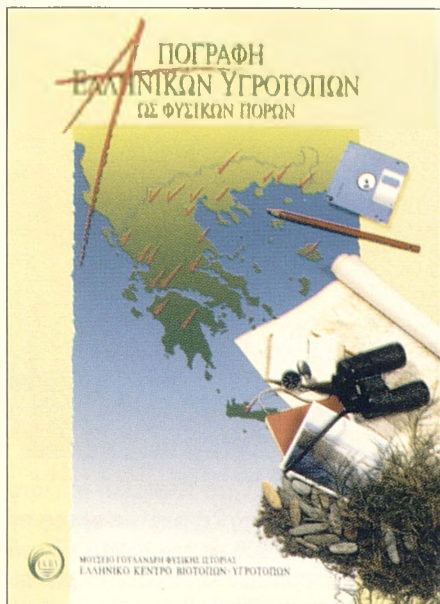
περισσότερο με αποτέλεσμα σχεδόν όλο το ύψος της βροχής να ρέει επιφανειακά. Ακόμη και αν δεν είχαν επιχωματωθεί τα ρέματα, όπως συμβαίνει σε πολλές περιοχές της Αθήνας (αλλά και σε όλες τις ελληνικές πόλεις), οι φυσικοί αποδέκτες του νερού δεν θα μπορούσαν να παροχετεύσουν τις δυσανάλογα αυξημένες ποσότητες νερού. Γι' αυτό, παράλληλα με τους φυσικούς αποδέκτες (ρέματα, χειμάρρους, ποταμούς) θα πρέπει να λειτουργεί ένα επαρκώς σχεδιασμένο και συντηρημένο σύστημα αποχέτευσης των ομβρίων υδάτων. Στην περίπτωση της Αθήνας, γνωστής για τον άναρχο τρόπο με τον οποίο κτίστηκε, ένα τέτοιο σύστημα είτε απουσιάζει τελείως είτε όπου υπάρχει είναι ανεπαρκές.

Στην περίπτωση των χωριών της Καρδίτσας η πλημμύρα ήταν έως ένα βαθμό αναπόφευκτη. Όταν πέφτουν σε λίγες ώρες 300 mm βροχής, το τελειότερο αντιπλημμυρικό σύστημα δεν θα μπορούσε να αποτρέψει την καταστροφή. Και εδώ όμως λειτούρ-

γησαν παράλληλα τα αναπόφευκτα λάθη και οι άφρονες ενέργειες, όπως η μετατροπή στραγγιστικών τάφρων σε αρδευτικές διώρυγες, το αυθαίρετο σπάσιμο των αναχωμάτων για αρδευτικούς σκοπούς κ.λπ.

Υποστηρίζεται από μερικούς επιστήμονες ότι η Ελλάδα, συγκριτικά με άλλες χώρες παρόμοιων οικολογικών και οικονομικών συνθηκών, υφίσταται λιγότερες ορατές καταστροφές αγροτικών περιουσιών από πλημμύρες. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στα πολλά, μεγάλα και μικρά, αντιπλημμυρικά έργα που έχουν γίνει κατά τις δύο τελευταίες γενεές. Όπως όμως είναι γνωστό σε όλους όσους ασχολούνται με τη μελέτη των ελληνικών υγροτόπων, η υψηλή αντιπλημμυρική προστασία που επιτεύχθηκε δεν ήταν χωρίς ζημιές στο ανεκτίμητο κεφάλαιο που λέγεται υγρότοποι. Ενδεχομένως, αν υπήρχε πριν από 60 έτη η σημερινή γνώση και πείρα, ένα μέρος των ζημιών αυτών θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΩΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η Απογραφή είναι μια έννοια που ο οικολόγος συνδέει εύκολα με την ξερή περιγραφή και την απλή παράθεση αριθμών και μέσων όρων. Το ΕΚΒΥ ξεκίνησε το 1991 την απογραφή των ελληνικών υγροτόπων, με τελικό προϊόν ένα έργο ζωντανό από την άποψη του ανθρώπινου συλλογικού δημιουργήματος, το οποίο βέβαια μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου, όπως κάθε ζωντανός οργανισμός. Στην εργασία της απογραφής συμμετείχαν μέλη του προσωπικού του ΕΚΒΥ, στελέχη της δημόσιας διοίκησης, μέλη περιβαλλοντικών οργανώσεων και εξωτερικοί συνεργάτες.

Το προϊόν της τριετούς προσπάθειας είναι η ειδική έκδοση με τίτλο "Απογραφή

των Ελληνικών Υγροτόπων ως Φυσικών Πόρων". Κυκλοφορεί σε 1.000 αντίτυπα και συνοδεύεται από τον "Χάρτη των Ελληνικών Υγροτόπων", ο οποίος είναι ήδη γνωστός στους αναγνώστες μας. Η έκδοση θα διανεμηθεί δωρεάν στις αρμόδιες υπηρεσίες, τα ιδρύματα και τους οργανισμούς που ασχολούνται με θέματα προστασίας και διαχείρισης των υγροτόπων.

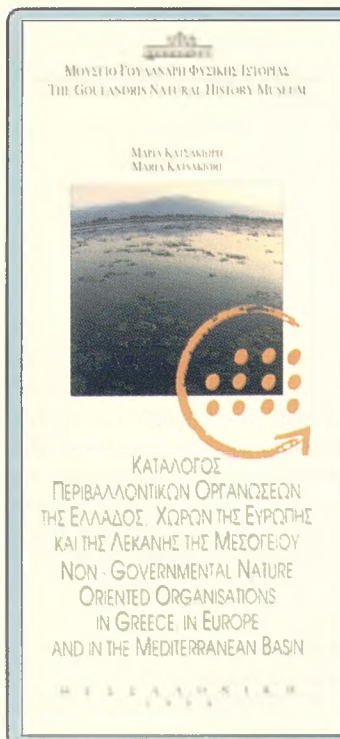
Η έκδοση αποτελεί την πρώτη προσέγγιση του ΕΚΒΥ στην προσπάθειά του να απογράψει τους ελληνικούς υγροτόπους και να δημιουργήσει εθνική βάση δεδομένων για τη φύση. Ειδικότερα, σκοποί της εργασίας ήταν: α) η συλλογή δεδομένων για τα σπουδαιότερα δομικά και λειτουργικά γνωρίσματα των υγροτόπων, τις απειλές που αυτοί δέχονται και τις ενέργειες (θετικές και αρνητικές) που αφορούν στη χρήση των υγροτοπικών συστημάτων, β) ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη βάσης δεδομένων για την καταχώρηση των πληροφοριών, και γ) η παραγωγή ψηφιακού θεματικού χάρτη με τη γεωγραφική θέση και το εμβαδόν των κάθε τύπου υγροτόπων της χώρας μας.

Η εργασία ακολούθησε τα εξής στάδια: α) σύνταξη δελτίου απογραφής κατανοητού και ταυτόχρονα συμβατού με δελτία άλλων διεθνών ή ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων (π.χ. Ραμσάρ, CORINE-Biotopes), β) διανομή του δελτίου της απογραφής, με τη συνδρομή του ΥΠΕΧΩΔΕ, σε περιφερειακές και νομαρχιακές υπηρεσίες, σε μη κρατικές οργανώσεις και σε εξωτερικούς συνεργάτες, γ) έλεγχος των συμπληρωμένων δελτίων απογραφής από ομάδα ειδικών επιστημόνων, δ) σχεδιασμός

και ανάπτυξη βάσης δεδομένων για την εισαγωγή και επεξεργασία των δεδομένων της απογραφής και ε) σύνταξη ψηφιακού θεματικού χάρτη των υγροτόπων της Ελλάδας σε κλίμακα 1:1.000.000, χρησιμοποιώντας την περιγραφική βάση δεδομένων.

Τα αποτελέσματα είναι: α) η παρουσίαση των δελτίων της απογραφής για 378 υγροτόπους σε όλη την Ελλάδα, τα οποία περιέχουν στοιχεία για την τοποθεσία, το εμβαδόν, τα σπουδαιότερα αβιοτικά και βιοτικά γνωρίσματα (βλάστηση, πανίδα), τις αξίες, τις χρήσεις, τους κινδύνους υποβάθμισής τους, το υφιστάμενο νομικό καθεστώς προστασίας τους, και τις σπουδαιότερες θετικές ενέργειες για υλοποίηση, β) η παρουσίαση πινάκων με τον τύπο, τον αριθμό, το εμβαδόν ή το μήκος των υγροτόπων ανά περιφέρεια και για το σύνολο της χώρας, γ) η παρουσίαση πίνακα με τους υγροτόπους που έχουν αποξηρανθεί, τα αίτια αποξήρανσής τους και την εκτίμηση της δυνατότητας αναδημιουργίας τους, δ) η ταξινόμηση της υγροτοπικής βλάστησης σε φυσιολογικές μονάδες βλάστησης και η παρουσίαση καταλόγου με τα κυριότερα είδη που απαντούν σ' αυτές, και ε) η έκδοση ψηφιακού θεματικού χάρτη των ελληνικών υγροτόπων.

Τα παραπάνω αποτελέσματα θα υποστούν περαιτέρω επεξεργασία έτσι ώστε να αποτυπωθεί η σημερινή κατάσταση των υγροτόπων της χώρας, οι τάσεις που ακολουθούν οι μεταβολές των υγροτοπικών γνωρισμάτων καθώς και τα αίτια που τις προκαλούν. Με τη διαχρονική καταγραφή των τάσεων προσδοκάται ότι θα είναι δυνατό να προβλεφθούν αλλοιώσεις του οικολογικού χαρακτήρα του υγροτόπου, πράγμα που θα διευκολύνει τη λήψη κατάλληλων μέτρων συνετής διαχείρισης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΕΚΑΝΗΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Η συμμετοχή των πολιτών στην προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί σύγχρονη απαίτηση της κοινωνίας μας. Οι περιπτώσεις ρύπανσης και υποβάθμισης του περιβάλλοντος διαρκώς πληθαίνουν και η υιοθέτηση της πολιτικής "προστασία του περιβάλλοντος - αειφορική οικονομική ανάπτυξη", προϋποθέτει διεπιστημονική προσέγγιση.

Η ενεργός συμμετοχή των πολιτών ή οργανωμένων συνόλων και κυρίως των περιβαλλοντικών οργανώσεων στην προστασία του περιβάλλοντος καθίσταται επιτακτική. Εκφράζει την κοινωνική αναζήτηση για οικονομική ανάπτυξη άλλου τύπου και επιτρέπει την πρόληψη των καταστροφών εγκαίρως, πριν διαμορφωθεί κατά τρόπο οριστικό μια δυσμενής περιβαλλοντική κατάσταση.

Με αυτές τις σκέψεις και την πείρα που αποκτήθηκε από την πρώτη έκδοση του Καταλόγου των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων της Ελλάδας (1993), το ΕΚΒΥ ετοίμασε νέο κατά-

λογο, στον οποίο περιλαμβάνονται διορθώσεις, βελτιώσεις ως προς τη δομή αλλά και νέες διευκύνσεις οργανώσεων. Επίσης κρίθηκε σκόπιμο να εμπλουτισθεί ο κατάλογος με διευκύνσεις και τηλεφώνια οργανώσεων από χώρες της Ευρώπης και της Λεκάνης της Μεσογείου. Συνολικά, ο αριθμός των οργανώσεων που παρουσιάζονται στον κατάλογο είναι 300 και τα στοιχεία των οργανώσεων της Ελλάδας και της Κύπρου δίνονται στα ελληνικά, ενώ των υπολοίπων χωρών στα αγγλικά ή στη γλώσσα της κάθε χώρας.

Η έκδοση του καταλόγου αυτού δεν θα ήταν εφικτή χωρίς την οικονομική υποστήριξη του Γραφείου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης (Γεν. Διεύθυνση ΧΙΜουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας), που εδρεύει στην Ελληνική Αντιπροσωπεία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και την αμέριστη βοήθεια των ιδίων των περιβαλλοντικών οργανώσεων.

Η δίκη της Αραβησσού

Οι εγκαταστάσεις του Ο.Υ.Θ. στην Αραβησσό, Φωτ.: Σ. Τσιούρης

Κοινότητα Αραβησσού του Νομού Πέλλας στους πρόποδες του Πάικου ένα παγωμένο σούρουπο του Νοεμβρίου του 1989. Στις παρυφές του χωριού τα αντλιοστάσια του Οργανισμού Υδρεύσεως Θεσσαλονίκης (ΟΥΘ) αντλούν ακατάπαυστα από βαθιές γεωτρήσεις όλο και περισσότερο νερό για την όλο και περισσότερο διψασμένη Θεσσαλονίκη και τις βιομηχανίες της. Βαρύ κιγκλίδωμα περιβάλλει την περιοχή αντλιοστασίων. Εικόνα σεληνιακού τοπίου. Κρανίου τόπος όπου, ως τις αρχές της δεκαετίας του 1970, υπήρχε ένας από τους ωραιότερους πηγαίους υδροτόπους μας. Το λίγο νερό που είχε αφήσει ο ΟΥΘ να ρέει στο παλιό ποταμάκι στέρεψε κι αυτό πριν από μερικές εβδομάδες. Νεκρά ψαράκια, δυσσομία, απορημένα υδρόβια πουλιά. Η Θεσσαλονίκη υπέφερε από λειψυδρία εξαιτίας της παρατεταμένης ανομβρίας, χρειαζόταν κάθε σταγόνα νερού εδώ και τώρα. Μπροστά στη δίψα ενός εκατομμυρίου αστών ποιός υπολογίζει νόμους του κράτους, οικολογική ηθική, και ποιότητα ζωής μιας φούχτας αγροτών; Σε τέτοιες ώρες κανείς δεν ψάχνει για τους πραγματικούς φταίχτες της δίψας.

Ξαφνικά τη σιωπή της νεκρής υδρόβιας φύσης ταραίζουν οι κινητήρες έξι λεωφορείων. Επιστρέφουν οι κάτοικοι της Αραβησσού από την ειρηνική τους πορεία στη Θεσσαλονίκη. Το αίτημά τους προς το Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης και τους δημάρχους Θεσσαλονίκης ήταν: "Ποτέ δεν αρνηθήκαμε νερό, αλλά μην το παίρνετε όλο, αφήστε κάτι και για τη φύση, η άντλησής σας είναι ληστρική και θα καταστρέψει τελείως τις πηγές, ελάτε να συζητήσουμε". Μάταιη προσπάθεια, κλειστές πόρτες, συμπεριφορά αφεντικών προς υπηρέτες. Αφόρητη η μοναξιά διακοσίων ειρηνικών αγροτών και αγροτισσών ανάμεσα σε ένα εκατομμύριο συνελλήνων οι οποίοι μην έχοντας άλλη πληροφόρηση εκτός από εκείνη των τοπικών τους αρχόντων λένε: "Πώς τολμάτε να ζητάτε νερό για τη φύση τη

στιγμή που εμείς διψάμε: Εχουμε συμβόλαιο και μπορούμε να το πάρουμε όλο, αν αφήναμε κάτι στο ποταμάκι ως τώρα είναι γιατί δεν το χρειαζόμασταν. Τώρα που απειλείται η υγεία μας θα το πάρουμε όλο και δεν σας πέφτει λόγος".

Οι Αραβησιώτες αποβιβάζονται εμπρός στις εγκαταστάσεις του ΟΥΘ. Πολλοί αισθάνονται απόλυτα ηττημένοι. Σκυφτοί, κατάκοποι αρχίζουν να ανηφορίζουν προς το χωριό. Τους σταματούν μια δυο φωνές: "Πού πάτε; Βία στη βία. Να ρίξουμε το κιγκλίδωμα. Να κάψουμε τις καινούργιες αντλίες."

Οι ειρηνικοί ως τότε αγρότες και αγρότισσες, σύμφωνα με το κατηγορητήριο που τους απαγγέλθηκε την άλλη μέρα, "χρησιμοποιούν βία" και δηλώνουν: "Δεν αγωνιζόμαστε για την ποδοσφαιρική μας ομάδα που δήθεν αδικήθηκε ούτε για τα ροδάκινα που δεν πουλιούνται. Το κάνουμε για τη ζωή. Το ποταμάκι, έστω αυτό το λίγο που μας είχαν αφήσει είναι η ψυχή μας. Αυτό μας κρατάει στο χωριό".

Οι επίμαχες αντλίες καταστρέφονται και το ποταμάκι ξανακυλά. Το οικοσύστημα ξαναζωντανεύει. Αλλά με τι τίμημα; Τρομαγμένα παιδιά που βλέπουν στις τέσσερις το πρωί ν' αρπάζουν τους γονείς τους και να τους οδηγούν με χειροπέδες στη φυλακή. Απαγγέλλονται βαρύτατες κατηγορίες σε πολλούς κατοίκους: αντίσταση κατά της αρχής, καταστροφή κοινωφελών εγκαταστάσεων κ.λπ. Εξοντωτικές ποινές προβλέπει ο νόμος για όσους κριθούν ένοχοι.

Στις 9 Νοεμβρίου 1994 εκδικάσθηκε, μετά από πολλές αναβολές στα Γιαννισά η υπόθεση εναντίον των κατοίκων της Αραβησσού (και εναντίον ορισμένων πολιτών από άλλες πόλεις που έτυχε να βρίσκονται εκείνο το απόβραδο στην Αραβησσό για ηθική συμπαράσταση) για τις καταστροφές μερικών αντλιών. Όλοι οι κατηγορούμενοι αθώωθηκαν.

Θα χρειάζονταν εκατοντάδες σελίδες για να περιγραφεί πλήρως το χρονικό της

Αραβησσού που αρχίζει από τις αρχές της δεκαετίας του 1920 με την πρώτη εγκατάσταση Μικρασιατών και Θρακών προσφύγων στο χωριό. Το υλικό για τα γεγονότα υπάρχει. Πιστεύουμε ότι από μια αντικειμενική κοινωνιολογική ανάλυση των γεγονότων θα αντλούσαν πολλά διδάγματα για το μέλλον των ελληνικών υδροτόπων. Στις ακόλουθες παραγράφους συνοψίζουμε κάποιες δικές μας παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

1. Τα μεγάλα αστικά κέντρα εξακολουθούν με αλαζονεία, σε πολλές περιπτώσεις, να απογυμνώνουν τους φυσικούς πόρους των πιο απομακρυσμένων περιοχών της υπαίθρου. Επίσης, εξακολουθούν να εξαγουν τους ρύπους τους σε όλο και μεγαλύτερες αποστάσεις.

2. Ο αγώνας της Αραβησσού ξεκίνησε από μια ολιγομελή ομάδα νέων αγροτών που νοιάζονται για τη φυσική και την πολιτιστική τους κληρονομιά και αρνούνται να την ξεπουλήσουν για πρόσκαιρες οικονομικές αντισταθμίσεις.

3. Ο αγώνας υποστηρίχθηκε βαθμιαία απ' όλους τους κατοίκους της Αραβησσού καθώς και από χιλιάδες κατοίκους του νομού. Οι απλοί πολίτες του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης ήταν έντονα εχθρικοί στην αρχή, διότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αρχικά πρόβαλαν μόνο τις ανακοινώσεις της διοίκησης του ΟΥΘ. Το εχθρικό κλίμα άρχισε να αλλάζει όταν όλο και περισσότεροι δημοσιογράφοι προέβαλλαν και τα επιχειρήματα της Αραβησσού, των περιβαλλοντικών οργανώσεων και των ελαχίστων επιστημόνων του ΑΠΘ, οι οποίοι θαρραλέα αμφισβήτησαν τα νομικά και επιστημονικά επιχειρήματα της διοίκησης του ΟΥΘ. Έτσι η υπόθεση της Αραβησσού έγινε γνωστή στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

4. Οι αρμόδιοι αρνούνταν τον διάλογο με τους "χωριάτες" και απ' όσο γνωρίζουμε ουδέποτε επισκέφθηκαν τις πηγές παρά την επίμονη πρόσκληση των Αραβησιωτών.

5. Οργισμένοι από τη δίψα τους απλοί πολίτες της Θεσσαλονίκης που επισκέφθηκαν την Αραβησσό έστρεψαν κατόπιν την οργή τους προς τη διοίκηση του ΟΥΘ.

6. Το τεχνικό προσωπικό του ΟΥΘ αποτελείται στην πλειονότητά του από ικανά και ευαίσθητοποιημένα άτομα. Αν οι εισηγήσεις τους εισακούονταν από τα κατά καιρούς Διοικητικά Συμβούλια του ΟΥΘ το υδρευτικό πρόβλημα της πόλης δεν θα είχε πάρει αυτές τις διαστάσεις. Η σημερινή διοίκηση του ΟΥΘ έχει χαμηλώσει πολύ τους τόνους και δείχνει πνεύμα συνδιαλλαγής.

7. Είναι ίσως απίστευτο αλλά αληθινό ότι οι γεωτρήσεις έγιναν πριν από 20 έτη χωρίς να βασισθούν σε υδρογεωλογική μελέτη. Ορισμένοι επιστήμονες πιστεύουν ότι η καταστροφή μέρους των αντλιών έσωσε το υδρογεωλογικό σύστημα από μια μη αντιστρεπτή αλλοίωση στην οποία θα οδηγούσε η υπεράντληση.

8. Για όσους γνωρίζουν τη γεωργική πραγματικότητα δεν είναι καθόλου παράξενο ότι οι υδρογεωλογικές εκτιμήσεις των απλών αγροτών της Αραβησσού αποδείχθηκαν εκ των υστέρων επιστημονικά αξιόπιστες.

9. Σε διάφορους αγροτικούς πληθυσμούς αποδίδεται κατά καιρούς μομφή για υποβαθμίσεις και αποξηράνσεις υδροτόπων και για κακή χρήση των υδατικών πόρων. Το γνωστότερο ίσως παράδειγμα είναι η βίαιη καταστροφή της Δράνας στο Δέλτα του Εβρου. Σε μερικές περιπτώσεις οι μομφές είναι απόλυτα δίκαιες ενώ σε άλλες χρειάζεται συνολική εξέταση των αιτιών που οδηγούν τους αγρότες σε αρνητικές ενέργειες. Το ΕΚΒΥ θεωρεί ότι παράλληλα με τις όποιες μομφές, πρέπει να γνωστοποιούνται και οι αυξανόμενες τα τελευταία έτη, θετικές ενέργειες αγροτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης υπέρ της προστασίας των φυσικών πόρων.

10. Ο αγώνας της Αραβησσού πέτυχε, διότι καταρχήν ήταν σύμφωνος με το λεγόμενο φυσικό δίκαιο και διότι στηρίχθηκε σε ισχυρά επιστημονικά επιχειρήματα και στην απλή λογική.

11. Το προσωπικό του ΕΚΒΥ, όπως και κάθε φιλόνομος πολίτης καταδικάζει κάθε ενέργεια βίας και μάλιστα όταν καταστρέφονται αγαθά του κοινωνικού συνόλου και απειλείται η υγεία των ανθρώπων. Ήταν τέτοια ενέργεια η καταστροφή μερικών αντλιών του ΟΥΘ; Αν ναι, γιατί ο Ν.Π. 1739/87 "περί υδατικών πόρων" προβλέπει την αχρήστευση εγκαταστάσεων χρήσης νερού όταν γίνεται κατάχρηση; Ποιός κατέστρεψε πριν 20 έτη στην Αραβησσό ένα αγαθό που ανήκει σε όλους τους Έλληνες; Την απάντηση μπορεί να τη δώσει ο καθένας μόνος του. Τα πρακτικά των δικών για την υπόθεση της Αραβησσού, οι οποίες έγιναν στο ειρηνοδίκηιο και πρωτοδικείο Γιαννιτών το 1990 και 1994 αντίστοιχα, βοηθούν στο να δοθεί μια όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική απάντηση.

Κρίμα στο Δέλτα του Πηνειού

Αυθαίρετα κτίσματα στο Δέλτα του Πηνειού. Φωτ.: Μυρτώ Κορώνη

Πολύτιμες φυσικές περιοχές σε όλη τη γη καταστρέφονται για διάφορα αίτια. Όταν αυτά είναι η κάλυψη άμεσων αναγκών διατροφής του κοινωνικού συνόλου ή η άγνοια, τότε η Πολιτεία οφείλει να προλαμβάνει και να θεραπεύει τις καταστροφές με ήπια μέσα, δηλαδή με ενημέρωση, κατάρτιση, εκπαίδευση και εναλλακτικές λύσεις.

Τα αίτια των σημερινών καταστροφών στο Δέλτα του Πηνειού, ενός ελάχιστα γνωστού αλλά εθνικής σημασίας υδροτόπου, δεν οφείλονται σε άγνοια ούτε στην ανάγκη να επιβιώσουν μεγάλες κοινωνικές ομάδες. Οφείλονται αποκλειστικά και μόνο σε οικοδομικές αυθαιρεσίες και στην καταπάτηση δημοσίων εκτάσεων από ελάχιστους ιδιώτες. Οι αμεσότερα ζημιούμενοι είναι οι τοπικοί αγροτικοί πληθυσμοί που διαμαρτύρονται, χωρίς ως τώρα αποτέλεσμα. Αρκεί κανείς να επισκεφθεί για λίγες ώρες την περιοχή και να συζητήσει με κοινοτάρχες, αστυνομικούς και εκπροσώπους δημοσίων υπηρεσιών για να διαπιστώσει μία όντως απίστευτη, για χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πραγματικότητα.

Η Κτηματική Εταιρία του Δημοσίου προσπαθεί να περισώσει κάτι, αλλά χωρίς ευρύτερη και ισχυρότερη πολιτική υπο-

στήριξη δεν μπορεί να σταματήσει τις αυθαιρεσίες, καταπατήσεις και καταστροφές που εντείνονται.

Το φαινόμενο στο Δέλτα του Πηνειού δεν είναι μοναδικό. Παρατηρείται σε όλη την Ελλάδα, τόσο σε χερσαίες όσο και σε υδροτοπικές περιοχές. Γίνεται, όπως γνωρίζει ο κάθε πολίτης, σκανδαλώδης και ανοιχτή ληστεία της εθνικής φυσικής κληρονομιάς στις περιοχές που έχουν τεράστια οικοπεδική αξία. Το τραγικό στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι ο ποταμός, με μαθηματική ακρίβεια, θα εκδικηθεί πολλούς από τους βιαστές του δέλτα του. Δυστυχώς, ένας ποταμός θα παρασύρει τα πάντα, ακόμη και αθώα μικρά παιδιά που ίσως ακόμη δεν γεννήθηκαν. Εκείνοι που θα τιμωρηθούν λιγότερο ή και καθόλου θα είναι οι πρωταρχικά υπεύθυνοι του βιασμού.

Στο Δέλτα του Πηνειού, και σε άλλες παράκτιες περιοχές, αυτό που συμβαίνει σήμερα είναι ένα κρίμα. Επειδή δεν είμαστε κριματολόγοι (δηλαδή εγκληματολόγοι) ο μόνος επίλογος που μπορούμε να διατυπώσουμε, χωρίς διάθεση λογοπαγνίου, είναι : Κρίμα στο όμορφο δέλτα, κρίμα στα αθώα θύματα, κρίμα στην ανθρωπιά μας.

Νέα από το γραφείο Ramsar

Η Εσθονία έγινε το 81ο μέλος που μετέχει στη Σύμβαση Ραμσάρ. Ως πρώτη προστατευόμενη περιοχή ορίστηκε το Εθνικό Πάρκο Matsalu, το οποίο είχε προταθεί από το 1976 από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Να σημειωθεί ότι η Τουρκία που θα γινόταν το 81ο μέλος, παρότι υπέγραψε τη Σύμβαση, δεν κατέθεσε ακόμη το υπογεγραμμένο έγγραφο στην UNESCO, κάτι που είναι αναγκαίο για να θεωρηθεί και τυπικά μέλος της Σύμβασης.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΛΑΜΙΑΣ

Η Οικολογική Κίνηση Λαμίας είναι μια μη-κρατική και μη-κερδοσκοπική οργάνωση, που λειτουργεί στη Λαμία από το 1985. Σκοποί της είναι η αποτροπή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, η προώθηση της οικολογικής αντίληψης ως τρόπου ζωής, η προστασία του περιβάλλοντος, η έρευνα για την ανάπτυξη ενός εναλλακτικού τρόπου ζωής και η ενσωμάτωση της οικολογικής διάστασης στην πολιτική ζωή. Για την επίτευξη των σκοπών της η Οικολογική Κίνηση συνεργάζεται με Πανεπιστήμια, Επιστημονικά Ιδρύματα, Συλλόγους, Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλους οργανισμούς.

Η δράση της είναι πολυσχιδής και έως τώρα έχει αναπτύξει δραστηριότητες όπως:

- κατασκευή μακέτας στην Πανελλήνια Εκθεση Λαμίας, όπου παρουσίαζε τα περιβαλλοντικά προβλήματα του νομού
- οργάνωση σειράς εκδηλώσεων στη Λαμία (1986, '87, '88) κατά των πυρηνικών, με αφορμή το πυρηνικό ατύχημα του Τσέρνομπιλ
- καταγγελίες για την ατμοσφαιρική ρύπανση, τη λειτουργία πετρελαιοδεξαμενών στην παραλία της Πελασγίας, τη λειτουργία βιομηχανίας γεωργικών φαρμάκων στη Στυλίδα, τη ρύπανση του Ασωπού Ποταμού, το παράνομο βαλσάμωμα πουλιών και της εμπορευματοποίησης των άγριων ζώων, το κυνήγι κ.λπ.
- εκδηλώσεις για την εναλλακτική κοινωνική θητεία (1987, '88)
- διανομή ρούχων, τροφίμων και φαρμάκων σε σκηνίτες τσιγγάνους της περιοχής (1987, '88, '89)
- παρεμβάσεις σε υπουργεία, νομαρχίες και άλλους οργανισμούς σχετικά με τη βύθιση φορτηγού πλοίου στο λιμάνι της Στυλίδας, με αποτέλεσμα τη ρύπανσή του (1991)
- εγκατάσταση 10 στύλων κατάλληλων για να κατασκευάζουν οι πελαργοί φωλιές, κοντά στην Αγία Παρασκευή Φθιώτιδας
- εκστρατεία για την κατάργηση του Χριστουγεννιάτικου εθί-

μου της κοπής του έλατου, με αποδέκτες την Ιερά Μητρόπολη και τους πολίτες του νομού.

Επίσης, η Οικολογική Κίνηση Λαμίας πραγματοποιεί ομιλίες σε σχολεία της πόλης, συμμετέχει σε ραδιοφωνικές εκπομπές τοπικών και πανελλήνιων σταθμών και με συνεχή αρθρογραφία στον τοπικό και τον πανελλαδικό τύπο δημοσιοποιεί και προβάλλει τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Για την υποστήριξη των ενεργειών της η Οικολογική Κίνηση εξέδωσε φυλλάδια για τον υγρότοπο του Μαλιακού Κόλπου, τους αεροψεκασμούς στον Νομό Φθιώτιδας, τα σκουπίδια και για την κατάσταση του περιβάλλοντος του ίδιου νομού. Έχει εκδόσει επίσης αφίσες για την προστασία της αρκούδας, την οργανική γεωργία, τους αεροψεκασμούς και τον υγρότοπο του Μαλιακού Κόλπου. Οι εκδόσεις αυτές συνοδεύτηκαν από αντίστοιχες εκδηλώσεις, όπου συζητήθηκαν τα προβλήματα και προτάθηκαν λύσεις.

Η Οικολογική Κίνηση Λαμίας ξεκίνησε εκστρατεία προστασίας των ειδών της άγριας πανίδας. Για τον λόγο αυτό, ίδρυσε και λειτουργεί σταθμό πρώτων βοηθειών για τα τραυματισμένα άγρια ζώα και στόχος της είναι η δημιουργία Ιατρικού Κέντρου Περιθαλψής Αγριων Ζώων. Επίσης, άρχισε εκστρατεία για την προστασία του Ελληνοπυγόστεου (*Pungitius hellenicus*), ενός ενδημικού είδους ψαριού στον υγρότοπο της Αγίας Παρασκευής. Τα τρία τελευταία έτη εντατικοποίησε τη δράση της για την προστασία του Μαλιακού Κόλπου. Σε συνεργασία με τους Φίλους του Δάσους, εκδίδει την εφημερίδα "ΔΡΥΑΣ" για την περιβαλλοντική ενημέρωση των πολιτών της Φθιώτιδας. Τέλος, η Κίνηση είναι ένας από τους συνεργάτες του Προγράμματος Παρακολούθησης των Υγροτόπων του ΕΚΒΥ.

Για περισσότερες πληροφορίες: Οικολογική Κίνηση Λαμίας, Τσιριμώκου 32, 35100 Λαμία, τηλ. 0231 21010.

5η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Πραγματοποιήθηκε με ιδιαίτερη επιτυχία η 5η Συνάντηση των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων, στη Χρυσούπολη της Καβάλας, θέμα της οποίας ήταν η διαχείριση των υγροτόπων. Στη συνάντηση, που οργάνωσε η Εταιρία Προστασίας της Φύσης και Οικονομικής Ανάπτυξης (ΕΠΟ) με την υποστήριξη του ΕΚΒΥ, πήραν μέρος εκπρόσωποι 62 οργανώσεων από ολόκληρη την Ελλάδα. Τα θέματα της διαχείρισης των υγροτοπικών περιοχών ανέπτυξαν ο επικ. καθηγητής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, κ. Ι. Διαμαντής, που μίλησε για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, ο δασολόγος του Δασαρχείου Καβάλας, κ. Δ. Παπαδοπουλος, που αναφέρθηκε στην εξέλιξη και τη σημερινή κατάσταση του παραποτάμιου δάσους του Νέστου, ο επικ.

καθηγητής του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ, κ. Σ. Τσιούρης που αναφέρθηκε στις γεωργικές δραστηριότητες και τις πιέσεις που ασκούν, όταν πραγματοποιούνται σε υγροτοπικές περιοχές και ο δρ. Γ. Κατσιδωράκης, ο οποίος παρουσίασε απλές πρακτικές στη διαχείριση των υγροτόπων. Το 5ο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη, ήταν το θέμα που ανέπτυξε η κα Αλέξια Νικηφοράκη, υπεύθυνη του Γραφείου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης - DGXI/Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, ενώ η επικ. καθηγήτρια του ΤΕΙ Μεσολογγίου κα Θεοδώρα Λαζαρέτου αναφέρθηκε στο νομικό πλαίσιο προστασίας των υγροτόπων. Στη συνάντηση συμμετείχε και η κα Δήμητρα Σπά-

λα από το Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος της Δ/σης Περι/κού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ομάδες εργασίας συγκροτήθηκαν γύρω από τις κεντρικές εισηγήσεις και τις επεξεργάστηκαν περαιτέρω. Συζητήθηκε επίσης η δυνατότητα δημιουργίας ενός δικτύου συνεργασίας των περιβαλλοντικών οργανώσεων, καταρχήν σε επίπεδο περιφέρειας ή νομού, τόσο σε θέματα πληροφόρησης όσο και σε θέματα κοινής δράσης.

Τέλος, αποφασίσθηκε ομόφωνα η 6η Συνάντηση να γίνει στο Μεσολόγγι με υπεύθυνες ομάδες οργάνωσης την Αιτωλική Εταιρεία Προστασίας Τοπίου και Περιβάλλοντος και το Κέντρο Οικοτουρισμού και Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Αιτωλίας.

ΜΕΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ Dr. REINHARD KLEIN

Από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγινε γνωστό ότι ο Dr. Reinhard Klein μετατέθηκε πρόσφατα από τη Γενική Διεύθυνση XI στη Γενική Διεύθυνση XVI.

Φωτ.: Αρχείο ΕΚΒΥ

Ο Dr. Klein σπούδασε Πολιτικός Μηχανικός και πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα στον Χωροταξικό Σχεδιασμό. Από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας ως σήμερα υπηρέτησε στο Τμήμα Β2 της Γενικής Διεύθυνσης XI της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στα πλαίσια των καθηκόντων του ο Dr. Klein αφιέρωσε πολλές προσπάθειες σε θέματα συνετής διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ελλάδα ο Dr. Klein είναι πολύ γνωστός σε όλους όσους μελετούν τη φύση και μάχονται για την προστασία της. Ακόμη και πέραν των στενών υπηρεσιακών του υποχρεώσεων ανέλαβε πρωτοβουλία για να βοηθήσει όχι μόνο το ελληνικό κράτος αλλά και ομάδες επιστημόνων και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Μία από τις αντιλήψεις του, που μετέφερε στους φίλους του στην Ελλάδα, ήταν ότι η προστασία της φύσης απαιτεί συντονισμένη δράση όλων ανεξαιρέτως όσων μελετούν, διαχειρίζονται το φυσικό περιβάλλον και μάχονται για την προστασία του. Ήταν πάντα πρόθυμος να ανταποκριθεί σε προσκλήσεις για συμμετοχή σε συνέδρια και εκδηλώσεις, να εξηγήσει την πολιτική και τις ευκαιρίες που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακόμα και να διδάξει ως επισκέπτης ομιλητής σε ακαδημαϊκό ακροατήριο θέματα της ειδικότητάς του.

Ειδικά για τους ελληνικούς υγροτόπους η προσφορά του Dr. Klein είναι ιδιαίτερα αξιόλογη. Δεν γνωρίζουμε πολλά προβλήματα υγροτόπων στην αντιμετώπιση των οποίων να μη βοήθησε με συμβουλές και διοικητικές ενέργειες. Η αρχή έγινε το 1983 με την περιοχή Πρεσπών για την οποία χάρη στις ενέργειές του χρηματοδοτήθηκε ολοκληρωμένη περιβαλλοντική μελέτη από διεπιστημονική ομάδα (με συντονίστρια την κ. Μυρτώ Πυροβέση). Στη μελέτη εκείνη, μία από τις πρωτοπóρες στο είδος της στην Ελλάδα, ο Dr. Klein προσπάθησε να διαδώσει την αντίλη-

ψη των ζωνών ή των περιοχών διαχείρισης. Σημαντική επίσης ήταν η συμβολή του στο διεπιστημονικό έργο του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση και του Εργαστηρίου Οικολογίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ για τη "Στρατηγική Προστασίας και Διαχείρισης των Ελληνικών Υγροτόπων" που διεξήχθη το 1988-1990. Ο Dr. Klein ήταν από τους κύριους πρωτεργάτες της ίδρυσης του ΕΚΒΥ και ο επιβλέπων της λειτουργίας του από πλευράς Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Υπό την ιδιότητά του αυτή οι συμβουλές του και η καθοδήγησή του αποδείχθηκαν κάτι περισσότερο από πολύτιμες.

Τα τελευταία έτη ο Dr. Klein συνέβαλε ώστε να αντιμετωπισθεί το θέμα της εκτροπής του Αχελώου με σύνεση και επιστημονική νηφαλιότητα και να υποστηριχθεί η ελληνική πολιτεία στη στελέχωση των εθνικών δρυμών και στην προετοιμασία της για την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43 (για τους Οικοτόπους και την Αυτοφυή Χλωρίδα και Αγρία Πανίδα). Σημειώνουμε επίσης ότι ο Dr. Klein ήταν ως τον χρόνο της μεταθέσεώς του, πρόεδρος της καθοδηγητικής επιτροπής του Προγράμματος Μεσογειακών Υγροτόπων (γνωστού ως MedWet) στο οποίο μετέχει και η Ελλάδα.

Το προσωπικό και οι συνεργάτες του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας και του ΕΚΒΥ, ενώνοντας τη φωνή τους με τα στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών και τα μέλη των περιβαλλοντικών οργανώσεων, ευχαριστούν θερμά τον Dr. Klein για την προσφορά του στην ελληνική φύση και του εύχονται υγεία και καλή επιτυχία στη νέα του θέση, όντας βέβαιοι ότι οι δεσμοί φιλίας που σφυρηλατήθηκαν μέσα από την επιστήμη και την αγωνία για το μέλλον του ελληνικού και του ευρωπαϊκού φυσικού κεφαλαίου θα εξακολουθήσουν να υφίστανται.

● Medwet ● Medwet ●

Την Παρασκευή 7 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις του ΕΚΒΥ, η εναρκτήρια συνάντηση του Προγράμματος Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης του Κοινού για τις Λίμνες Κορώνεια και Βόλβη, που εντάσσεται στα πλαίσια του προγράμματος MedWet. Το πρόγραμμα αυτό έχει ως στόχο να ευαισθητοποιήσει όσους βρίσκονται στα κέντρα λήψης αποφάσεων και διαμορφώνουν την πολιτική, τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης καθώς και τους χρήστες των δύο υγροτόπων, τους κατοίκους των γύρω περιοχών, τους εκπαιδευτικούς και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στη συνάντηση συμμετείχαν εκπρόσωποι των δημόσιων υπηρεσιών του Νομού Θεσσαλονίκης, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των τοπικών παραγωγικών οργανισμών και των περιβαλλοντικών οργανώσεων. Εγινε παρουσίαση του προγράμματος Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, κα Δήμητρα Σπάλα, και από τον κ. Μ. Κουτράκη (ΕΚΒΥ). Ο ειδικός συνεργάτης του ΕΚΒΥ κ. Γ. Μπλιώνης παρουσίασε τα γνωρίσματα της περιοχής και οι κυρίες Μαρία Αντωνέλλου και Κάτια Μαρμάρα, από το ΥΠΕΧΩΔΕ, παρουσίασαν τις γενικές αρχές διαχείρισης μιας υγροτοπικής περιοχής. Ακολούθησαν εισηγήσεις από τεχνικούς συμβούλους του προγράμματος (κ. Σ. Χατζηγιαννάκη, κ. Γ. Λιπώνη και κ. Γ. Οικονομίδη) για τις πιέσεις που υφίστανται οι συγκεκριμένοι υγρότοποι και ειδικότερα για τη διαχείριση του αρδευτικού νερού, τη χρήση γεωργικών χημικών ουσιών και την αλιευτική διαχείριση. Τέλος, έγιναν παρεμβάσεις από τους συμμετέχοντες και ακολούθησε συζήτηση. Στο μέλλον προβλέπονται νέες συναντήσεις που θα επιτρέψουν σε όλους τους άμεσα ενδιαφερόμενους να συντονίσουν τις προσπάθειές τους για την αποτελεσματικότερη προστασία των δύο υγροτόπων.

Συνάντηση της Καθοδηγητικής Επιτροπής του Προγράμματος MedWet θα πραγματοποιηθεί στις 15-17 Δεκεμβρίου 1994 στην Τυνησία. Στη συνάντηση αυτή θα παρουσιαστεί η πρόοδος των επιμέρους προγραμμάτων του MedWet (Απογραφή και παρακολούθηση, Διαχείριση, Εκπαίδευση, Ευαισθητοποίηση του Κοινού και Έρευνα), και θα συζητηθεί η διερεύνηση των δραστηριοτήτων των οικονομικών και κοινωνικών χρήσεων των υγροτόπων. Από το ΕΚΒΥ θα συμμετάσχουν οι κ.κ. Μαρία Αναγνωστοπούλου, Π.Α. Γεράκης, Γ. Ζαλίδης και Μ. Κουτράκης.

ΑΠΟΦΙΛΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΙΚΕΣ ΥΛΟΤΟΜΙΕΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΑ

Στη διαχείριση των δασών εφαρμόστηκαν ευθύς εξ αρχής δύο συστήματα: αφ' ενός των **αποψιλωτικών** υλοτομιών, που πραγματοποιούνται με την υλοτομία όλων των δένδρων μιας επιφάνειας και της τεχνητής επανίδρυσης του δάσους και αφ' ετέρου των **επιλογικών** υλοτομιών με τις οποίες γίνεται επιλογική αφαίρεση δένδρων. Η επιλογική υλοτομία εξυπηρετεί την καλλιέργεια ή την αναγέννηση του δάσους και συνδυάζεται με τη φυσική αναγέννησή του. Υπάρχουν, ακόμη και σήμερα, φανατικοί υποστηρικτές και πολέμιοι κάθε συστήματος.

Το πρώτο εφαρμόστηκε στις λεγόμενες ανεπτυγμένες δασοπονικά περιοχές, όπως στην κεντρική Ευρώπη (Γερμανία, Αυστρία, Τσεχία, Πολωνία), στη Βόρεια Ευρώπη (Σκανδιναβικές χώρες) και στις Νέες Χώρες (Βόρεια Αμερική, Αυστραλία, Νότια Αφρική, Νέα Ζηλανδία κ.λπ.) και απέβλεπε στην ανόρθωση των υποβαθμισμένων ή των λίγο παραγωγικών δασών. Σήμερα, το σύστημα αυτό τείνει να περιορισθεί. Βασικές αιτίες του περιορισμού του είναι η διάβρωση του εδάφους που προκαλείται μετά από κάθε αποψίλωση, η περιοδική αποδιοργάνωση του οικοσυστήματος αλλά κυρίως το γεγονός ότι η υλοτομία συνοδεύεται από τεχνητή επανίδρυση του δάσους, η οποία οδηγεί στην απόλειψη και τη δημιουργία αμιγών μονοκαλλιεργειών με όλες τις γνωστές συνέπειες. Στη Μεσευρώπη, ωραιότατα μικτά δάση φυλλοβόλων πλατύφυλλων μετατράπηκαν, με τις αποψιλωτικές υλοτομίες, σε φυτείες μονοκαλλιεργειών, οι οποίες είχαν αρχικά πολύ μεγαλύτερη απόδοση, αλλά προκάλεσαν υποβάθμιση του εδάφους και υπέστησαν σημαντικές ζημιές από έντομα και μύκητες καθώς και από κλιματικούς παράγοντες (ανεμορριπίες, χιονορριπίες κ.λπ.). Η όξινη βροχή προσέβαλε κυρίως τις μονοκαλλιεργείες και έδωσε τη χαριστική βολή στις α-

ποψιλωτικές υλοτομίες. Σήμερα, χώρες οι οποίες εφάρμοζαν κατά παράδοση αυτό το σύστημα, αρχίζουν να το εγκαταλείπουν μετά τη διαπίστωση των αδυναμιών του, αφ' ενός και την πίεση της κοινής γνώμης και ιδιαίτερα των περιβαλλοντικών οργανώσεων αφ' ετέρου. Ετσι, για παράδειγμα, στην Αυστρία περιορίζεται η ανά υλοτόμιο επιφάνεια αποψίλωσης στα 0,5 ha (πέντε στρέμματα), στην Τσεχία σε λωρίδες πλάτους 30 m και συνολικού εμβαδού 3 ha κ.λπ., στις δε Σκανδιναβικές χώρες αρχίζει μια στροφή προς τη φυσική επανίδρυση του δάσους και τις επιλογικές υλοτομίες.

Το δεύτερο σύστημα, δηλαδή η επιλογική υλοτομία, αναπτύχθηκε κυρίως σε ορεινές χώρες όπως η Ελβετία, εν μέρει στη Γαλλία αλλά και στις δασοπονικά λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, καθώς και όπου υπάρχουν φυσικά δάση. Σήμερα αναγνωρίζονται τα πλεονεκτήματα του συστήματος αυτού, όπως η προστασία του εδάφους, η διατήρηση υψηλού βαθμού βιοποικιλότητας, η διατήρηση όλων των λειτουργιών του οικοσυστήματος και κυρίως η εξασφάλιση ενός υψηλού βαθμού οικολογικής σταθερότητας. Τα πλεονεκτήματα αυτά αντισταθμίζουν τα μειονεκτήματα του μεγαλύτερου κόστους παραγωγής και της μεγαλύτερης δαπάνης πνευματικής εργασίας που απαιτείται για την εκπόνηση των διαχειριστικών σχεδίων και την προσήμανση.

Στη χώρα μας δεν εφαρμόζονται αποψιλωτικές υλοτομίες στα λεγόμενα υψηλά ή σπερμοφυή δάση αλλά μόνο επιλογικές. Οι προσπάθειες που έγιναν να επιβληθούν οι αποψιλωτικές υλοτομίες για τη διευκόλυνση των εργασιών συγκομιδής και κυρίως για την ευκολότερη χρήση μηχανημάτων δεν ευοδώθηκαν λόγω του ορεινού χαρακτήρα και της δομής των δασών μας. Ενας άλλος σημαντικός λόγος υπήρξε η αντίσταση των δασολόγων της πράξης, παρά την πίεση των πραγματογνωμόνων του FAO, της Διεθνούς Τράπεζας Επενδύσεων, κ.λπ. Είναι προς τιμήν της Δασικής Υπηρε-

σίας της χώρας μας ότι σήμερα βρίσκεται στην πρωτοπορία της οικολογικής διαχείρισης των δασών και είμαστε η μοναδική χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία τα δάση διατηρούν τη φυσική σύνθεσή τους.

Αποψιλωτικές υλοτομίες στην Ελλάδα εφαρμόζονται μόνο στα πρεμνοφυή διαχειριζόμενα δάση, κυρίως στα δρυοδάση και στους θαμνώνες αειφύλλων πλατυφύλλων. Στην περίπτωση όμως αυτή, η αναγέννηση γίνεται με παραβλαστήματα που εκφύονται από το πρέμνο (πρεμνοβλαστήματα) τα οποία, επειδή αυξάνουν γρήγορα, καλύπτουν σύντομα το έδαφος, με αποτέλεσμα να αποτρέπεται σε μεγάλο βαθμό η διάβρωσή του. Επίσης, η διάσπρωση των υπολειμμάτων σε σωρούς κατά τις ισχυρές συμβάλλει στη μείωση της διάβρωσης. Συνεπώς, δεν μπορούν να συγκριθούν τα μειονεκτήματα των αποψιλωτικών υλοτομιών που εφαρμόζονται στα σπερμοφυή δάση με εκείνα που εφαρμόζονται στα πρεμνοφυή δάση. Παρ' όλα αυτά, η Δασική Υπηρεσία έχει θέσει ένα σημαντικό ποσοστό των πρεμνοφυών δρυοδασών "υπό αναγωγή", δηλαδή επιδιώκει τη μετατροπή τους σε σπερμοφυή δάση, είτε με παράταση του χρόνου παραγωγής από 30 σε 120 έτη, είτε με αντικατάσταση του είδους σε πολύ υποβαθμισμένα εδάφη, ιδιαίτερα σε δημόσια δάση. Στα ιδιωτικά, κοινοτικά και εκκλησιαστικά δάση η επιβολή της αναγωγής είναι δύσκολη γιατί απαιτεί θυσιές εισοδήματος. Με τα προγράμματα όμως της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν στην ανόρθωση των υποβαθμισμένων δασών θα μπορούσαν να υπαχθούν και τα δάση των παραπάνω κατηγοριών στη διαδικασία αναγωγής. Ενα μέρος όμως των πρεμνοφυών δασών θα συνεχίσουν και στο μέλλον να υφίστανται διαχείριση με αποψιλωτικές υλοτομίες για την κάλυψη των αναγκών σε καύσιμο ξύλο, το οποίο σε τελευταία ανάλυση αποτελεί ανανεώσιμη πηγή ενέργειας.

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 10, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1994

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ

ISSN 1106 - 3866

Ταχυδρομική διεύθυνση:

Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,

τηλ. (031) 473.320, 473.432, 475.604

Φαξ: (031) 471.795

Υπεύθυνη Έκδοσης:

Μαρία Κατσακίωρη

Συντακτική Επιτροπή:

Μαρία Κατσακίωρη, Μάνος Κουτράκης, Σπύρος Ντάφης

Φωτοστοιχειοθεσία - Εκτύπωση: ANIMA GRAPHICS

Υιοί Α. Υφαντή Ο.Ε., Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.